

Atskaite par dalību COPA-COGECA un EK darba grupā

Lauksaimniecības produktu kvalitāte un veicināšana

27. – 28. martā 2019 Briselē

Darba grupu sanāksmēs piedalījās LOSP eksperts Andrejs Vītoliņš

COPA-COGECA darba grupa “Lauksaimniecības produktu kvalitāte”

1. Pašreizējā situācija KLP par augu izcelsmes produktiem, to marķēšana

Katerina Vrublova par esošo regulējumu un kompromisa grozījumiem, aktualitātēm:

Kompromisa labojumi ir pabeigšanas fāzē. Aprīlī paredzēti vairāki balsojumi attiecībā uz augu izcelsmes produktiem, kuriem tiek izmantoti dzīvnieku izcelsmes nosaukumi, līdz ar to tuvākajās dienās gaidāmas vēstules ar aktuālākajiem labojumiem. K.V. aicināja atbalstīt esošos labojumus kā šobrīd labāko kompromisu. Dalībnieki neizvērsās diskusijās.

2. Regulas Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem īstenošana:

- a. Jaunumi un diskusija par pārtikas produktu brīvprātīgu izcelsmes marķējuma īstenošanu (26. panta 3. punkts);
- b. Pašreizējā situācija attiecībā uz jaunākajām tendencēm attiecībā uz obligāto izcelsmes marķējumu un turpmākajiem soļiem.

Runa ir par produktiem, kuru izcelsme atšķiras no ražošanas valsts. Kā zināms būs papildus jānorāda to izcelsme. Šobrīd ir izstrādāti noteikumi, bet ir vairāki jautājumi par šo prasību ieviešanu. Kā tas notiks praktiski un kas tieši jānorāda, un kā uz marķējuma? Šobrīd uz šiem jautājumiem vēl nav atbildēts, bet informācija sekos.

Itālija palūdza papildus informāciju par plānotajām izmaiņām, precizējumiem sastāva marķēšanā. Šobrīd nav, bet tuvākā laikā informācija sekos.

Francija papildus grib obligātu atsevišķu sastāvā esošu produktu, vielu izcelsmes atzīmēšanu uz marķējuma. Francija norāda, ka tas neievērojami ietekmē importa - eksporta attiecību un nerada lielus papildus izdevumus.

Dānija, komentējot Francijas aicinājumu, tomēr norāda, ka zemniekam tie ir papildus administratīvie izdevumi.

Itālija norāda, ka patērētāji pieprasa šādu informāciju jau sen. Daudzām ES dalībvalstīm ir ieviestas viņu nacionālās produktu marķēšanas shēmas, un būtu saprātīgi harmonizēt prasības.

Austrija norāda, ka joprojām nav skaidrs, ko darīt situācijā, kad piemēram dzīvnieks ir piedzimis vienā valstī, audzis citā, un visbeidzot nokauts vēl trešajā. Kā rīkoties šajā gadījumā!?

Somijā prasībās marķējumam uzsvars tiek likts uz maksimāli korektas informācijas atspoguļošanu. Valstī nacionālā shēma strādā jau otro gadu, un šobrīd atsauksmes ir labas. Pamatā piena un gaļas izcelsmes jomā veikalos, bet no nākamā gada arī ēdināšanas uzņēmumos.

Spānija norāda, ka atsevišķiem produktiem, piemēram, medum var rasties problēmas apzīmēšanā, jo tirgotāji sava medus trūkuma rezultātā importē daļu medus, un pirms tirgošanas jau ar vietējo, attiecīgi būs problēmas apzīmēšanā, cik procenti ir ražoti ES, cik ārpus.

Apkopojot. Neskatoties uz gadiem ilgušām diskusijām par produktu izcelsmes marķēšanu, valstīm joprojām ir daudz komentējama un iebilstama, lai gan kopumā šādu marķēšanas nepieciešamību vairums atbalsta.

3. Pārtikas kvalitātes shēmas:

- a. **Diskusija par kvalitātes sertifikācijas shēmu izmantošanu, īpašu uzmanību pievēršot shēmām, ko noteikušas trešās puses - Giulio Benvenuti (Itālija, CD grupas vadītājs par kvalitātes shēmām) uzstāšanās;**
- b. **Labo piemēru Vadlīnijas par brīvprātīgām lauksaimniecības produktu sertifikācijas shēmām 2010. gadā - pašreizējais stāvoklis un iespējamā turpmākā attīstība;**

Pavisam ir vairāk kā 440 dažādas kvalitātes shēmas un ir nereti grūti noorientēties tajās. Vairums to radušās laika posmā no 2000. līdz 2010. gadam. Attiecīgi šis dokuments, tās nosacīti, visas apkopo. Tajā ir ne tikai labie piemēri, bet arī aprakstīti iespējamie sarežģījumi. Jāņem vērā, ka šīs Vadlīnijas neaizvieto nacionālās shēmas, bet ir tikai rekomendācijas.

Pēdējos gados vērojama privāto kvalitātes shēmu izplatība. Mazumtirgotāji cīnīties par pircējiem veicina šo shēmu attīstību, izmantojot tās savās marketinga akcijās.

Giulio Benvenuti iepazīstina ar pazīstamākajām shēmām (BRC, IFS, Global G.A.P, u.c.) un to, uz ko, katra no šīm shēmām liek uzsvāru, vienlaikus norādot cik prasības var būt dažādas.

Vienlaikus eksistē arī labi strādājoši piemēri, kad arī ražotāji paši iesaistās standartu izstrādē un sniedz garantijas savu produktu kvalitātei.

Prognozējot, nākotnē kvalitātes shēmas ar lielu ticamību aizvieto tehniskās prasības, kas eksistē šobrīd. Diemžēl zemnieki vēl īsti nav gatavi pieaugošajām prasībām. Vienlaikus pieaugot dažādām vides un cilvēku drošību prasībām, rodas jautājums, kāda tad īsti ir zemnieku loma ražot vai palikt par vides sargiem.

Dalībnieki secinājumos: Nepieciešams vairāk izvērtēt dažādo shēmu sniegtās priekšrocības un mīnus, aktīvāk runāt ar EK par Vadlīniju atbalstu. Veicināt to atpazīstamību.

4. Kvalitātes politika

EK vēlas iestāties un veikt izmaiņas Lisabonas 1958. gada vienošanās aktā nodrošinot lielāku aizsardzību ģeogr. vietu norādēm. Detaļās ziņotājs neieslīga. Izvērstāk tiks ziņots EK darba grupā. Jautājumu nebija.

5. Aktualitātes „Dual quality food”

EP apstiprinājis virkni pasākumu, lai sakārtotu jomu. Ir apstiprināti 10 milj. soda pasākumu plāns, ir izstrādāta metodoloģija līdzīgu produktu novērtēšanai. Tas attiecas arī uz pārtikas produktiem, kas tiek izmantoti arī kosmētikas un citu nosacīti neēdamu produktu ražošanā, bet kuri nonāk saskarsmē ar cilvēkiem.

6. Brexit ietekme uz ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību

Kā zināms Brexit pārcelts uz 22.05., bet 12.04 UK jāziņo par turpmākie soļiem. Panāktās vienošanās arī ģeogr. izcelsmes norāžu izmantošanās ir palikušas spēkā kā gatavojoties uz 21.03. Šobrīd visas

UK ģeogr. norādes ES atbalsta. Neatkarīgi no sarunu rezultāta vismaz 6 mēnešus UK norādes tiks atzītas, nosacīti ieviešot pārejas periodu.

Klātesošie papildināja, UK plāno ieviest ES identisku shēmu, bet nav zināmu detaļu.

7. Eiropas Komisijas Sociālā dialoga darba grupas un KLP

Kā zināms, SDG grupu darbība jaunajā plānošanas periodā mainīsies. Komisijas sēdē tas tiks prezentēts izvērstāk. Šobrīd tiek veikts, pētījums, aptauja, lai izvērtētu SDG darbību.

8. Projekta „H2020” „SMARTCHAIN: elastīgāku un efektīvāku īstermiņa pārtikas ķēžu veidošana Eiropā” prezentācija Tobia Capuzzo

COPA-COGECA projekts, 6 miljoni, 40+ partneri, mērķis īsto pārtikas ķēžu statistikas analīzei, rekomendāciju izstrādei, diskusiju platforma, un virkne blakus mērķu.

Informācija par projektu pieņemama zināšanai, izvērstāka info atrodama COPA-COGECA mājas lapā.

COPA-COGECA darba grupa “Lauksaimniecības produktu veicināšana”

Darba kārtība:

1. CHAFAEA oficiālā statistika 2018. gada uzsaukumu un diskusiju par COPA-COGECA nākotnes prasībām

Sausa statistika. 2018. gadā apstiprinātas 146 Simple, 36 Multi programmas.

Ir problēmas ar sasniedzamajiem mērķiem, vieglāk ir realizēt programmas, kurās iesaistīti visas nozares vadošās organizācijas. Joprojām tiek sagatavoti nekvalitatīvi pieteikumi. Tiek gaidīti ierosinājumi uzlabojumiem. Diskusiju nebija.

2. ES veicināšanas politikas īstenošana:

- a. Pieredzes apmaiņa par 2018. gadā piešķirto veicināšanas programmu darbību (Līgumu parakstīšanas process, izvērtēšana, ministriju loma vienkāršu veicināšanas programmu gadījumā, uct)
- b. 2019. gada pieteikumu kārtā. Prezentācija un analīze (atvērta līdz 2019. gada 16. aprīlim)
- c. Jaunākās CHAFAEA aktivitātes, tostarp Info diena, weblapa, palīdzības rīki, uct.

Dānija atzīmēja, ka pieteikšanās process joprojām ir smagnējs, garš un sarežģīts, gan Simple, gan Multi programmām. Programmu smagnējums un finansējuma atguves iespējas ierobežo mazu organizāciju iespējas piedalīties programmā. EK atbalsta vairāk Multi programmas galvenokārt to lielākās ietekmes dēļ.

Atbalsta intensitāte līdzīgi kā iepriekšējos gados lekšējam tirgum, jeb Simple programmām ir 70%, Multi programmām 80%, īpašos gadījumos 85%. Atbalstīti tiek visi lauksaimniecības produkti, ieskaitot vīnu un akvakultūras organismus un citus produktus, izņemot tabaku.

Atbalsts katru gadu pieaug un šogad būs 201 milj. EUR. Liela daļa (75milj.) paredzēta trešajām valstīm, jeb Multi programmām, pārējais sadalīts mazākos grozos.

3. Darba programma 2020. gadam:

- a. **Vispārēja diskusija par tirgus situāciju: eksporta prognozes, izaugsmes potenciāls, tirdzniecības nolīgumu novērtēšana un šķēršļu novēršana.**
- b. **Diskusija par nākamā gada darba programmu: Copa un Cogeca viedokļa sagatavošana un veicināšanas prioritāšu noteikšana**

Muitas ūnijas valstu eksporta noteikumos jaunumu nav. Tuvākā laikā izmaiņas nav gaidāmas arī citos tirgos, kur agrāk novēroti sarežģījumi.

Izskanēja viedoklis par mazajām aploksnēm veicināšanas programmās, kuras ir paredzētas ārkārtas pasākumiem, atbalstam, kuras šobrīd ir ļoti nelielas un neelastīgas. Problēmu gadījumā daudzi paliek aiz borta. Vienlaikus pilnībā atteikties no šīm mazajām aploksnēm nevajadzētu, jo tā ir iespēja organizācijām apiet kopējo rindu un izvērtēšanu.

Kopējā statistika būs pieejama prezentācijā. COPA-COGECA gaida dalībvalstu viedokļus līdz 20.04.

d. **Augsta līmeņa misijas:**

- a. **Augsta līmeņa misija Ķīnā (2019. gada 8. un 11. maijs) - informācija par darba kārtību un uzņēmumu delegāciju**
- b. **Informācija un diskusija par citām plānotajām augsta līmeņa misijām**

8.-11.05. tiks organizēta delegācija uz Japānu, kā arī daži veicināšanas semināri. konferences pa vienam Dienvidāfrikā, Indijā, Kolumbijā, Meksikā un divi veicināšanas pasākumi Ķīnā un Japānā.

Iepriekšējās aktivitātes liecina par šādu pasākumu pozitīvo ietekmi uz tirdzniecības sakaru dibināšanu, un ņemot vērā izstāžu laikā organizēto prezentāciju un degustāciju plašo apmeklējumu, arī eksporta apjomu kāpšanu konkrētiem produktiem. Gada griezumā ir plānotas vairākas šādas delegācijas augstākā un zemākā līmenī.

- e. **Pārskats un diskusija par ES veicināšanas politikas iespējamo attīstību - COPA un COGECA ieguldījuma sagatavošana Komisijas starpposma ziņojumam, kas jāiesniedz līdz 2018. gada 31. decembrim**

Šobrīd noris ziņojuma izstrāde, dalībvalstīm ir iespēja paust komentārus.

- f. **Viedokļu apmaiņa par iespējamiem COPA un COGECA pasākumiem veicināšanas jomā**

Klātesošiem nebija izteikta viedokļa. Personīgais viedoklis ir tāds, ka šobrīd CHAFAEA efektīvi risina radušos jautājumus, un esošais programmu izsludināšanas, izvērtēšanas, realizēšanas un finansēšanas modelis kaut nav ideāls, bet ir labākais šobrīd pieejamais kompromiss, tāpēc dalībvalstīm nav daudz ko komentēt šajā jautājumā.

- g. **Brexit un iespējamais tirgus traucējums liellopu un piena produktu tirgū**

Tiek organizēti papildu veicināšanas pasākumi no krīzes rezerves. Aploksne papildināta ar iespēju atviegloti un ar lielāku atbalsta intensitāti veikt veicināšanas programmas šajos sektoros.

- h. **Gatavošanās COPA-COGECA iesaistei sarunās par Klimata izmaiņu ierobežošanu**

COPA-COGECA ir sagatavojusi divus dokumentus. Viens vēstule EK, un otrs iekšējai lietošanai. Ir virkne neatbildētu jautājumu, gan kādi ir nozaru izaicinājumi mainoties klimatam, kas jau ir darīts, lai uzlabotu situāciju, ko tieši varam mainīt, lai maksimāli samazinātu CO2 emisiju apjomus.

Izvērsās diskusija par dažādiem modeļiem, kā rēķina izmešu samazināšanu, esošos apjomus, utt. Klātesošie vienprātīgi atzīmēja nepieciešamību izvēlēties kādu vidusceļu aprēķinos, kā arī atjaunot metodoloģiju.

Somija atzīmēja, ka viņiem ir sava valsts izstrādāta programma klimata izmaiņu ierobežošanai, bet neiedziļinājās detaļās.

Grupas vadītājs uzsvēra, cik svarīgi ir uzsākt šīs sarunas organizāciju iekšienē, sākt ar politisko – marketinga pusi. Popularizēt nozares nozīmīgumu CO2 emisiju samazināšanā, un tad palēnām nonākot līdz konkrētiem cipariem.

Eiropas Komisijas darba grupa “Lauksaimniecības produktu kvalitāte”

1. Pētījums par SDG ietekmi uz lēmumu pieņemšanu un iespējamie uzlabojumi (efektivitāte, ietekme, u.c.)

Šobrīd pētījums ir procesā. Galvenais uzdevums ir izvērtēt SDG darbību un sniegt rekomendācijas darba grupu darbības uzlabošanai. Jaunais formāts tiks ieviests nākošajā plānošanas periodā. Izvērsās īsa diskusija par to kā ir bijis, un kā varētu būt. Izskanēja priekšlikums atgriezties pie Advisory Group formāta, tomēr klātesoši pret to attiecās skeptiski.

2. Ženēvas akts, Lisabonas vienošanās

Lisabonas 1958. gada vienošanās aktā par aizsardzību ģeogr. vietu norādēm ir veikti uzlabojumi, un papildinājumi. 2017. gada nogalē jau bija publicētas vadlīnijas izmaiņu ieviešanai, šobrīd ES nonākusi jau realizācijas fāzē, lai kļūtu par šī tā saucamā Ženēvas akta dalībnieci. Visticamākais balsojums notiks septembrī, jaunajā EP. Būtiska nianse, iestājas ES kopumā, nevis atsevišķas dalībvalstis. Diskusijās neizskanēja būtisku iebildumu, kā vairāk precizējumu, kam būtu nepieciešams pievērst lielāku uzmanību.

Vīns, spirtu saturošie dzērieni – EK gaida akta pielikumiem komentārus par ģeogrāfisko norāžu izmantošanu līdz 14.04. atslēgas vārdi “spirit rules” “vine GI”.

3. Pārtikas kvalitātes shēmas

ES savienības labo piemēru vadlīnijas priekš lauksaimniecības produktu brīvprātīgām sertifikācijas shēmām. Prezentācija atkārtoja COPA-COGECA atreferēto, ar nelieliem papildinājumiem. Vairāk lasīt COPA-COGECA darba grupas atskaitei daļu.

Diskusijas. Tika uzsvērts, ka privātajām shēmām cīnoties par tirgu, tirgotāju vēlmē dzīties pēc iespējas lielākiem ienākumiem pamatā cieš ražotājs un gala patērētājs. Savukārt tirgotāju pārstāvis uzvēra, ka viņiem šīs shēmas ir tikai papildus izdevumi, un nepieciešama atsevišķa diskusija par to cik tās ir obligātas.

COPA-COGECA pārstāvis uzvēra dokumenta atjaunošanas nepieciešamību, kaut vai tikai tāpēc ka šādas privātās sertifikācijas shēmas šai dokumentā nav minētas pietiekamā apmērā.

4. Brexit

Lai kāds būs scenārijs, tad kad UK kļūs par trešo valsti, tā būs viena no nozīmīgākajām ES lauksaimniecības produktu eksporta tirgiem, pat lielāks par ASV, Ķīnu, u.c. Augļi, dārzeņi, ziedi tie ir tikai daži nozīmīgākie sektori.

Nav plānoti papildus nodokļi - nodevas, augļiem, dārzeņiem, vīniem, u.c.

Savukārt gaļa, sviests un siers visticamāk tiks aplūkts ar nodokļiem - nodevām līdz pat 80%. Kopumā ES eksportētos produktus papildus nodokļi skars 19% no kopējā apjoma.

Kopējais secinājums ir visai pragmatisks. Neskatoties uz esošajām problēmām un neskaidrību, ir praktiska pieredze ar Krievijas embargo, un citiem pasākumiem, kuri ir spēcīgi ietekmējuši eksporta,

importa tirgus. Līdz ar to šobrīd izstrādātais plāns par lauksaimniecības produktu eksportu un importu uz un no UK ir gana stabils, un to maz ietekmēs UK pēdējā brīža politiskie manevri.

Eiropas Komisijas darba grupa “Lauksaimniecības produktu veicināšana”

1. Veicināšanas programmas - aktualitātes. Simple programms

Prezentācijā uzsvars tiek likts uz to, kas neizdevies, kas izdevies, uzlabojamais. Neparakstītās programmas ir tikai 2, kopējā neizmantotā summa 4.5 milj. Eur. Aizpagājušā gadā bija 3 programmas, kopējā summa 5milj.Eur. Multi programmā kopējais budžets izpildīts pilnībā.

Paaugstinās konkurence starp programmām. Joprojām ir problēmas ar atbilstību kritērijiem un sasniedzamiem mērķiem. Atsevišķas valstis ļoti veiksmīgi apgūst pieejamo finansējumu.

Diskusijās tiek norādīts, ka šobrīd vieglāka pieteikšanās ir Multi programās, tomēr šeit ir virkne problēmu ar reprezentatīvu partneru atrašanu, tas pats attiecas arī uz finansējuma piesaisti. Savukārt Simple programmas, kas ir vieglākas menedžēšanas procesam, nesniedz tādas iespējas kā Multi programmas.

Tiek norādīts, ka dēļ finansiāliem aspektiem, programmu neizmanto daudzas asociācijas, valstis. Tas saistīts ar naudas apgūšanas plūsmu. Pirmā nauda par pirmo gadu ienāk tikai pēc pusotra gada, kas jebkurai organizācijai ir smags pārbaudījums. Horizonta programmās esot vieglāki noteikumi avansa maksājumu saņemšanai līdz pat 40% bez garantijas iesaistes. Rodas jautājums, kāpēc šāda atšķirība. Savukārt EK pārstāvis norāda, ka iespējams uz programmu pietiekami labi startēt arī mazākām organizācijām. Viss ir tikai atkarīgs no programmas pārdomātības, un pieteikuma kvalitātes. Savukārt par finansējumu, viņš norāda ka avansa maksājums ir pieejams 20% no visas programmas apjoma, ar kura palīdzību ir iespējams daudz ko atrisināt. Tāpat EK pārstāvis norādīja, ka uz nākamo plānošanas periodu tiks pārskatīts finansējuma modelis, un iespējams iesaistīties šajās diskusijās.

Diskusijās joprojām tiek uzsvērts tas ka maziem kooperatīviem, asociācijām nepieciešams atvieglot pieteikšanās kārtību.

2. Tekošais uzsaukums

Paralēli ikdienas marketinga pasākumiem, ir izsūtītas vēstules pa tiešo ieinteresētajām pusēm, valstīm, organizācijām, darba grupām u.t.t., kā arī plaši izmantoti sociālie tīkli, un to sniegtās iespējas.

3. Papildus aktivitātes, lai veicinātu veicināšanas programmu aktivitāti un atpazīstamību

Ziņotājs tikai nedaudz plašāk izvērsa COPA-COGECA prezentēto + sniedza papildus statistikas datus. Skatīt COPA-COGECA darba grupas atskaitē minēto.

Tuvākā laikā tiks realizēti vēl dažādi pasākumi, tādi kā degustācijas, aktivitātes sociālajos tīklos, video, atvērto durvju dienas, u.c.

4. Veicināšanas kopējā politika

Pieaugot konkurencei ar trešajām valstīm, pastiprinās spiediens uz izmaksām, jo ES ir stingrākas prasības vides aizsardzības, kvalitātes un citās jomās. Plānos joprojām ir Simple un Multi programmas, kā arī EK organizētie pasākumi. Vienlaikus plānots budžeta apstiprināšanas procesu padarīt elastīgāku.

Dalībvalstis tiek aicinātas līdz aprīļa beigām sniegt komentārus veicināšanas politikas, programmu administrēšanas un ar to saistīto procesu uzlabošanai. Ņemot vērā jaunā plānošanas perioda tuvošanos, šie komentāri šobrīd ir ļoti nozīmīgi.

5. ES tirdzniecības perspektīvas. Eksports, Imports

Piensaimniecībā eksports pieaug, cūkkopībā un liellopiem savukārt krītas, pieaug graudiem un vīnam. Vislielākais eksporta tirgus pieaugums perspektīvā gaidāms Kanādā, Ziemeļamerikā, Austrālijā, Centrālajā Āzijā, Āzijā, Jaunzēlandē un Āfrikā. Arī veicināšanas programmu pieaugums vērojams tieši nosauktajās valstīs. Katrai ir savas nianšes, un vairāk informācijas ir atrodama prezentācijā norādītajā web adresē https://ec.europa.eu/agriculture/trade_analysis

Izvēsta prezentācija būs pieejama pēc darba grupas. Rekomendēju ar to iepazīties, īpaši tiem kam šie dati var noderēt – daudz grafiku, ciparu un atsauču uz avotiem.

Nākamā grupas tikšanās plānota 02.07.2019

Atskaiti sagatavoja eksperts

Andrejs Vītoliņš